



Plan van aanpak - Utrecht op het gemak

Uitwerking Initiatiefvoorstel voor meer openbare en toegankelijke toiletten



Gemeente Utrecht

Utrecht.nl/

Colofon

Opgave

Gezond leefklimaat

Projectmanagement

Lizzy Kool

Projectassistent

Ursula Verheul

Opdrachtgever

Anouk Teuns/Rob Hendriks

Grafische realisatie

OntwerpStudioRuimte

Versiedatum

14-07-2020

Bestuurlijke besluitvorming

vastgesteld college 14 juli 2020

Inhoudsopgave

1	Aanleiding en doelstelling	5
1.1	Initiatiefvoorstel	5
1.2	Plan van Aanpak	5
1.3	Totstandkoming plan van aanpak	5
1.4	Leeswijzer	5
2	Visie en focuspunten	6
2.1	Utrecht gastvrij	6
2.2	Loopafstanden, adviesnormering	6
2.3	Focuspunten	6
3	Analyse van huidige toiletvoorzieningen in Utrecht	8
3.1	Aanbod in 2018	8
3.2	Aanbod in 2019	10
4	Wat hebben we in 2019 gedaan?	12
4.1	Vindbaarheid	12
4.2	Horeca, instellingen en winkeliers	13
4.3	(semi)openbare gemeentelijke gebouwen	13
4.4	Stadsparken	15
4.5	Evenementen	17
4.6	Overige kansen	17
5	Aanpak andere gemeenten	18
6	Maatregelen	20
6.1	Maatregelen op korte termijn	20
6.2	Lange termijn maatregelen	22
6.3	Kostenoverzicht	22
	Bijlage 1	24
	Bijlage 2	25

TOILETTEN IN UTRECHT

Utrecht op het gemak

Huidige situatie

In de opdracht van de Raad richten we ons op de alluregebieden. In de binnenstad, het stationsgebied en in Hoog Catharijne worden 65 toiletvoorzieningen in de app Hoge Nood getoond. Deze toiletten beschikken over de volgende faciliteiten:



38 toiletten zijn rolstoeltoegankelijk



15 toiletten voor mannen hebben afvalemmer bij toilet



56 toiletten voor vrouwen hebben afvalemmer bij toilet



Bij 35 toiletten is een voorziening voor verschonen baby's

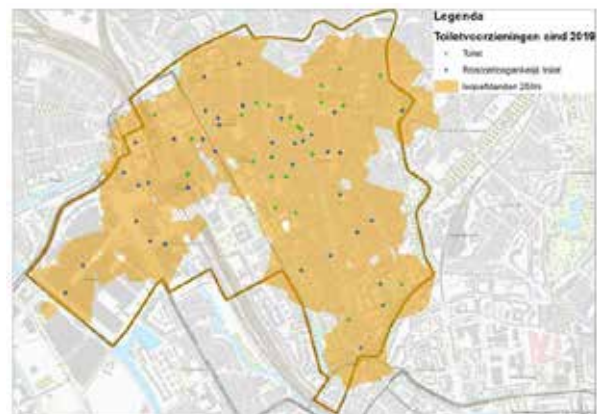


Bij 11 toiletten moet er betaald worden

Norm

De Maag Lever Darm Stichting en andere patiëntenverenigingen adviseren een maximale loopafstand van 250 meter tot een beschikbaar toilet.

Deze kaart geeft een overzicht van de bestaande toiletvoorzieningen in de binnenstad en waar we voldoen aan bovenstaande norm. De kaart is dynamisch en verandert continu.



Focuspunten Centrum (waar willen we op inzetten)



Bestaande voorzieningen

Openstellen van toiletten in gemeentelijke gebouwen en bij ondernemers zoals horeca en winkeliers



Vindbaarheid

Verbeteren van de vindbaarheid van beschikbare toiletten, bijvoorbeeld met de HogeNood app



Voor iedereen toegankelijk

Bij realisatie van nieuwe toiletten in gemeentelijke gebouwen streven we naar rolstoeltoegankelijke toiletten in zoveel mogelijk gebouwen



Nieuwbouw

Stimuleren van openbare toiletten bij nieuw/herbouw van openbare gebouwen en voorzieningen

Overzicht van de maatregelen

Quick wins

1

Benaderen van ondernemers om deel te nemen aan de HogeNood app

2

Het openstellen van toiletten in +/- 35 kansrijke gemeentelijke gebouwen

3

De vindbaarheid verbeteren door middel van stadsplattegronden en stickers

4

De openingstijden van uriliften verlengen op het Janskerkhof en de Mariaplaats

5

De communicatie over beschikbare toiletten verbeteren

Lange termijn

1

Het realiseren van toiletvoorzieningen in de openbare ruimte waar nog een tekort is



1 Aanleiding en doelstelling

1.1 Initiatiefvoorstel

In mei 2019 is het initiatiefvoorstel van VVD en D66 voor een uitbreiding van het aantal openbare toiletten unaniem aangenomen. De initiatiefnemers zijn van mening dat verbeteringen in het aanbod aan openbare toiletten mogelijk zijn en dat vooral voorzieningen voor vrouwen, kinderen en mensen met een beperking moeten worden uitgebreid om te komen tot voldoende openbaar toegankelijke toiletten in de stad binnen een maximale loopafstand. In het initiatiefvoorstel is gevraagd om een Plan van Aanpak om dit uit te werken. Dit nu voorliggende Plan van Aanpak geeft een analyse van het huidige aanbod en inzicht in welke aanpassingen wenselijk zijn. Het initiatiefvoorstel is in bijlage 1 opgenomen.

Utrecht wil een gastvrije stad zijn voor iedereen. Dat is onderstreept door het uitvoeren van het VN-verdrag handicap (voorheen Agenda 22), dat nastreeft dat mensen met een beperking op gelijke wijze kunnen deelnemen aan de samenleving. In de afgelopen jaren is hiertoe een start gemaakt met te investeren in openbare toiletvoorzieningen, onder andere met de realisatie van nieuwe toegankelijke toiletvoorzieningen in de diverse parken en extra voorzieningen in de binnenstad.

In het initiatiefvoorstel wordt om verbreding in het aanbod aan openbare toiletten gevraagd. De raad wil een inventarisatie van het huidige aanbod, een voorstel hoe we het aanbod kunnen verbreden en hoe de markt hierbij betrokken kan worden. Daarbij vraagt de raad bestaande toiletten (zowel bij ondernemers als gemeentelijke gebouwen) beter te benutten door ze open te stellen voor publiek en meer toiletten rolstoeltoegankelijk maken. Ook moet de vindbaarheid van de toiletten verbeterd worden.

1.2 Plan van Aanpak

Met het Plan van Aanpak bieden we inzicht in het aanbod aan (semi)openbare toiletvoorzieningen en is in beeld gebracht waar blinde vlekken zijn in het aanbod op basis van de wens om binnen 250 meter (deze norm wordt in hoofdstuk 2 nader toegelicht) een toilet te kunnen vinden. Het Plan van Aanpak geeft aan op welke wijze een uitbreiding van openbare toiletten te realiseren is. Daarbij kijken we uitdrukkelijk ook naar onze gemeentelijke voorzieningen, door toiletten in eigen gebouwen open te stellen en zo het goede voorbeeld te geven.

1.3 Totstandkoming plan van aanpak

Dit Plan van Aanpak is in samenwerking met verschillende partners opgesteld. Om in het plan rekening te houden met de belangen van verschillende doelgroepen waren de Maag Lever Darm Stichting en het Solgu (Stedelijk Overleg Lichamelijk Gehandicapten Utrecht) belangrijke partners. Ook zijn andere gemeenten benaderd om inzicht te krijgen in hun aanpak en hieruit lessen te trekken voor Utrecht. Daarnaast is er contact geweest met de HogeNood app om deze te gebruiken en actualiseren.

1.4 Leeswijzer

In dit plan van aanpak wordt achtereenvolgens ingegaan op:

- ▶ Hoofdstuk 2: Visie en focuspunten
- ▶ Hoofdstuk 3: Analyse van toiletvoorzieningen in Utrecht
- ▶ Hoofdstuk 4: Wat hebben we in 2019 gedaan?
- ▶ Hoofdstuk 5: Aanpak andere gemeenten
- ▶ Hoofdstuk 6: Maatregelen

2 Visie en focuspunten

2.1 Utrecht gastvrij

Het beleid voor openbare toiletvoorzieningen richtte zich afgelopen jaren vooral op het verminderen van overlast door wildplassen en het vergroten van aanbod op een aantal pleinen en drukke parken. Het vergroten en verbeteren van het aantal openbaar toegankelijk toiletten is ook om andere redenen van belang. Utrecht wil gastvrij zijn en ruimte geven aan bewoners en bezoekers om zich in vrijheid door onze gemeente te kunnen bewegen. We willen niet dat mensen zich beperkt voelen om de deur uit te gaan.

Wildplasproblematiek

Utrecht heeft vanwege de overlast van het uitgaanspubliek in de binnenstad gekozen voor het plaatsen van duurzame uriliften en tijdelijke plaskruizen. Ondanks deze extra voorzieningen zijn er in het afgelopen jaar ca. 500 wildplassers bekeurd.

2.2 Loopafstanden, adviesnormering

De Maag Lever Darm Stichting en andere patiëntenverenigingen adviseren een norm voor de afstand tussen toiletvoorzieningen van maximaal 500 meter. Dit komt overeen met 250 meter lopen. Deze norm komt voort uit onderzoek, ervaringen en wensen van buikpatiënten en mensen met incontinentieproblemen. Veel van deze patiënten hebben bij aandrang binnen vijf minuten een toilet nodig. Daarnaast heeft een deel van deze patiënten ook baat bij een toilet met meerdere voorzieningen, zoals afvalbakken of verschoningsplekken. In het initiatiefvoorstel is gevraagd deze normering als eerste te hanteren voor de alluregebieden (onze publiekslocaties) om deze patiënten te voorzien van de benodigde faciliteiten.

2.3 Focuspunten

Om aan de gevraagde norm te kunnen voldoen, richt dit Plan van Aanpak zich op de volgende punten:

► Verbeteren van de vindbaarheid

Beschikbare voorzieningen moeten snel vindbaar zijn. Bewoners en bezoekers hebben hier nog moeite mee. Zo zijn maar weinig mensen bekend met de landelijke HogeNood app waarop (semi) openbare toiletten worden weergegeven. Daarom zetten we in op het verbeteren van de vindbaarheid.

► Bestaande toiletten beter benutten

We zetten in op het openstellen van toiletten in gemeentelijke gebouwen en toiletten bij ondernemers zoals horeca en winkeliers.

► Voor iedereen toegankelijk

Het is momenteel gebruikelijk om een onderscheid te maken tussen toiletten die wel en niet rolstoeltoegankelijk zijn. Bij realisatie van nieuwe toiletten in gemeentelijke gebouwen streven we ernaar om in zoveel mogelijk gebouwen rolstoeltoegankelijke toiletten te plaatsen. Eind 2019 was ongeveer de helft van 375 gemeentelijke gebouwen voorzien van een rolstoeltoegankelijk toilet. In de agenda 'Utrecht voor iedereen toegankelijk' is het volgende vastgesteld: 'Op gebruikelijke vervangingsmomenten, bijvoorbeeld als de entree of sanitaire ruimtes worden opgeknapt, verbeteren we tegelijkertijd als dat mogelijk is ook de toegankelijkheid.' Daarnaast wordt het gebruik van de eurosleutel in de drukke gebieden nog onderzocht voor mensen met een beperking. De eurosleutel is een universele sleutel die past op een voor heel Europa gestandaardiseerd slot dat voor toiletten wordt gebruikt. Deze sleutel wordt alleen verkocht aan een beperkte groep mensen zoals ouderen of mensen met een fysieke handicap, zodat de toiletten voor hen onbeperkt toegankelijk zijn. (bron: <http://www.eurosleutel.nl/>).

▶ **Nieuwbouw of herontwikkeling (van openbare gebouwen)**

Bij nieuwbouw of herontwikkeling in de stad en bij de bouw van voorzieningen stimuleren van opengestelde toegankelijke toiletten.

▶ **Extra toiletunits plaatsen**

We verwachten dat na bovenstaande punten nog een aantal locaties in de stad overblijven waar we niet voldoen aan de gestelde afstandsnorm. Dit kan leiden tot het plaatsen van extra toiletunits. Dit is een aanvulling op de huidige reeks toiletten die al geplaatst gaan worden (zie paragraaf 4.4. voor de locaties).

3 Analyse van huidige toiletvoorzieningen in Utrecht

Om te bepalen welke maatregelen we willen nemen om het aanbod aan opengestelde toiletten te verbeteren, is de huidige situatie in kaart gebracht. Als eerste is geïnterviewd waar nu toiletten aanwezig zijn en voor wie deze toegankelijk zijn. Vervolgens is op basis van looproutes in kaart gebracht op welke plekken we voorzieningen missen.

In Utrecht maken we gebruik van verschillende typen toiletten, waarvan een deel vast en een deel tijdelijk is:

Vaste voorzieningen

- ▶ Aanbod in (semi)openbare gemeentelijke gebouwen
- ▶ Aanbod bij horeca en winkeliers
- ▶ Uriliften (verzinkbare voorziening, alleen in het weekend)
- ▶ Toiletvoorzieningen in parken
- ▶ Plaskrullen (alleen voor mannen zonder loopbeperking)

Tijdelijke voorzieningen

- ▶ Plaskruizen (alleen voor mannen zonder loopbeperking)
- ▶ Vrijstaande mobiele toiletten (o.a. dixi's) (meestal alleen voor mannen en vrouwen zonder loopbeperking)

In dit Plan van Aanpak kijken we naar de vaste voorzieningen.

3.1 Aanbod in 2018

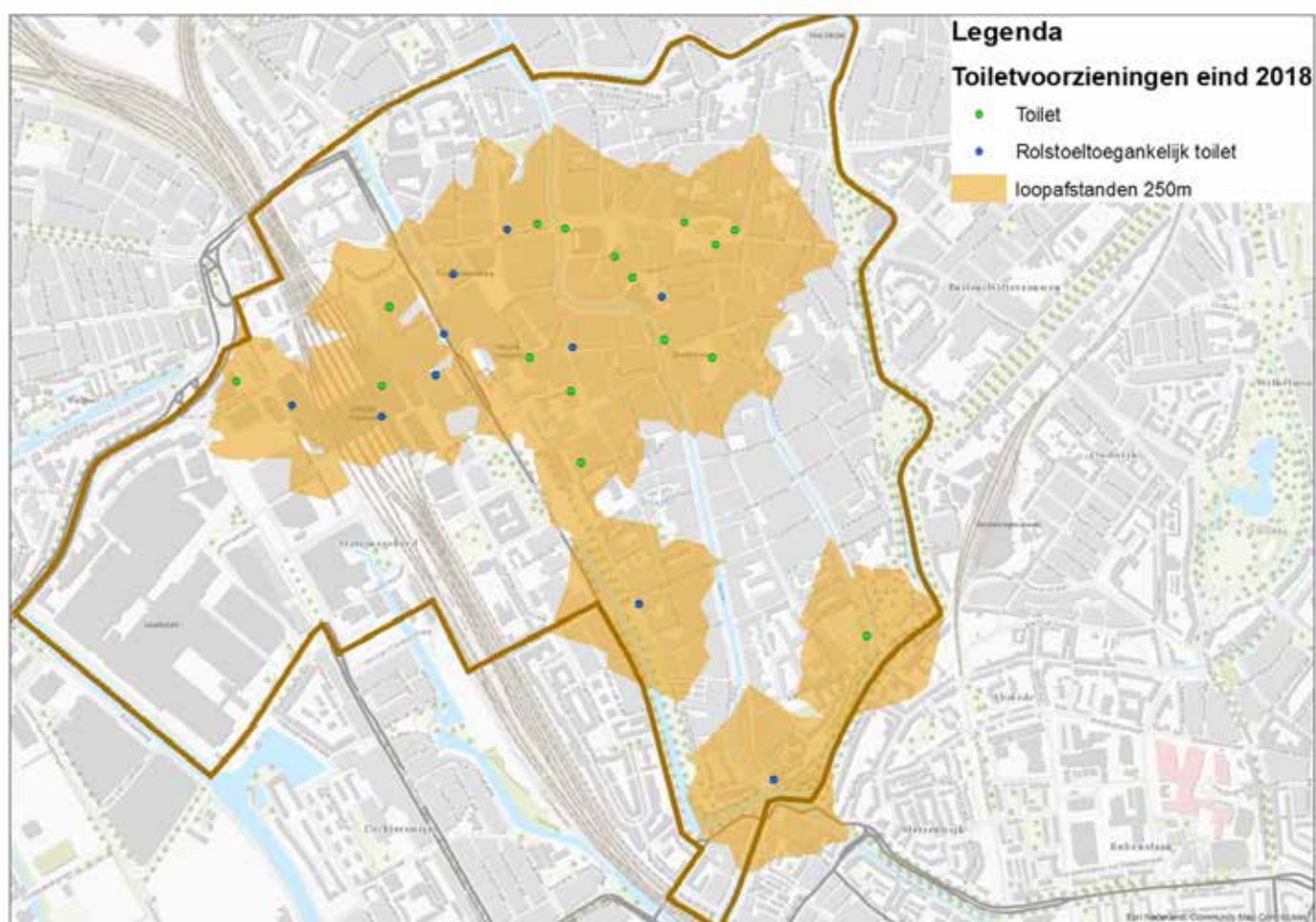
Het plan van aanpak richt zich op de openbare toiletvoorzieningen in de alluregebieden. In 2018 is een overzicht gemaakt van alle opengestelde toiletten in het centrum van de stad (Binnenstad en Stationsgebied). Deze informatie is afkomstig uit de HogeNood app.

In het centrumgebied werden in 2018 31 toiletvoorzieningen in de HogeNood app vermeld. Deze toiletten beschikken over de volgende faciliteiten:

- ▶ 11 toiletten zijn rolstoeltoegankelijk
- ▶ 26 toiletten zijn toegankelijk voor mannen én vrouwen
- ▶ 6 toiletten voor mannen hebben afvallemmer bij toilet
- ▶ 21 toiletten voor vrouwen hebben afvallemmer bij toilet
- ▶ 15 toiletten hebben een verschoonplek voor baby's
- ▶ Bij 7 toiletten moet er betaald worden.

Daarnaast bevatten drie locaties in het centrum speciale verschooningsplekken die groot genoeg zijn om (volwassen) mensen met een beperking te verschoonen: 1) Bartholomeus Gasthuis, 2) TivoliVredenburg, 3) Stadsschouwburg Utrecht.

De hierna volgende kaart laat zien waar de toiletten zich bevinden in het centrum van Utrecht en waar in 2018 werd voldaan aan de gewenste loopafstand van 250 meter. Dit is met oranje aangeduid. Op de overige plekken in het centrum was er geen toilet binnen deze 250 meter aanwezig. De urinoirs zijn op deze kaart niet aangegeven, omdat deze niet voor iedereen toegankelijk zijn.



Afbeelding 1:
Overzicht van gebieden in het centrum van Utrecht in 2018 die aan de
gewenste loopafstand voldoen (oranje) (kaartuitsnede binnenstad)

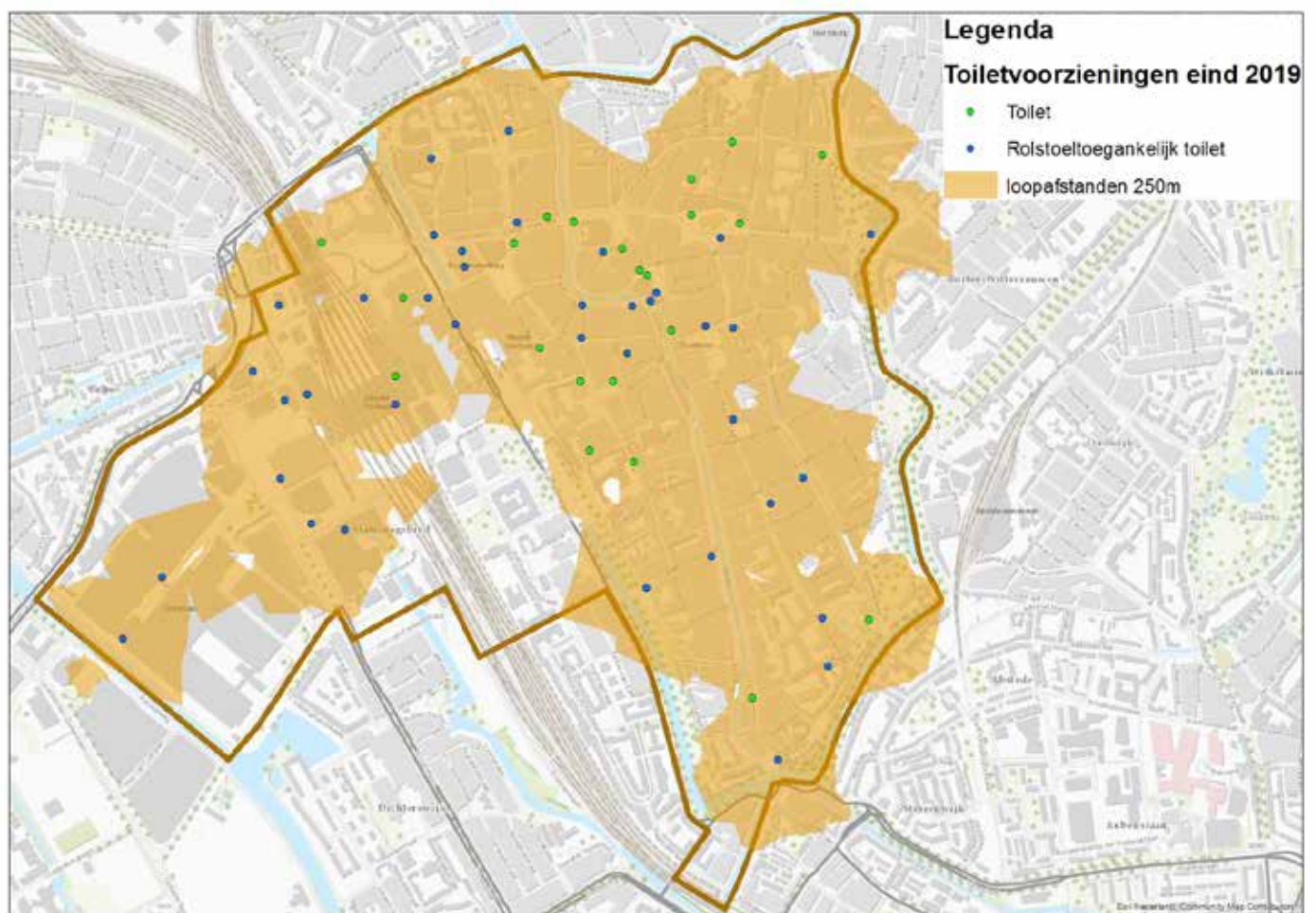
3.2 Aanbod in 2019

In 2019 zijn 33 extra locaties in het centrum toegevoegd in de HogeNood app (na inspanningen van de gemeente zoals in hoofdstuk 4 wordt toegelicht). Hiervan beschikken 22 locaties over een rolstoeltoegankelijk toilet. Dit zijn onder andere de Jaarbeurs, het Centraal Museum, alle hotels in het stationsgebied, DomUnder, de Rabobank en het Politiebureau. In totaal zijn eind 2019 in de HogeNood app 64 toiletvoorzieningen in het centrum aanwezig met de volgende faciliteiten:

- ▶ 38 toiletten zijn rolstoeltoegankelijk
- ▶ 60 toiletten zijn toegankelijk voor mannen én vrouwen
- ▶ 15 toiletten voor mannen hebben een afvallemmer bij het toilet
- ▶ 56 toiletten voor vrouwen hebben een afvallemmer bij het toilet
- ▶ 35 toiletten hebben een verschoonplek voor baby's
- ▶ Bij 11 toiletten moet er betaald worden.

Door de groei van het aantal opengestelde toiletten in 2019 is op meer plekken in het centrum een toilet binnen 250 meter te bereiken. De kaart in afbeelding 2 laat dit zien.

Voor de hele stad Utrecht staan in 2019 102 vaste toiletvoorzieningen in de HogeNood app. In bijlage 2 zijn de locaties van deze toiletten weergegeven. De toiletten op deze kaart zijn niet geactualiseerd.



Afbeelding 2:
Overzicht van gebieden in het centrum van Utrecht in 2019 die aan de
gewenste loopafstand voldoen (oranje) (kaartuitsnede binnenstad)

4 Wat hebben we in 2019 gedaan?

Na indiening van het initiatiefvoorstel hebben we eerst ingezet op het beter benutten van bestaande toiletten. Hierbij hebben we ons gericht op 1) het verbeteren van de vindbaarheid van toiletten, 2) het openstellen van toiletten bij ondernemers en 3) het openstellen van toiletten bij gemeentelijke gebouwen. Daarnaast hebben we acties ondernomen om het aanbod aan openbare toiletten op drukbezochte locaties zoals parken en evenementlocaties te verbeteren. We lichten toe welke stappen we in 2019 hebben gezet en tot welke resultaten dit heeft geleid.

4.1 Vindbaarheid

Om het gebruik van de beschikbare toiletten te vergroten is het van belang dat deze voorzieningen goed vindbaar zijn. Daarom is zowel fysieke als digitale bewegwijzering gerealiseerd.

Fysiek

In het tweede kwartaal van 2019 zijn de stadsplattegronden (kwartierkaarten) in de Binnenstad vernieuwd. Deze plattegronden staan nu op 13 locaties in de stad. Hierop zijn de locaties van de uriliften (Mariaplaats, Janskerkhof) en de toiletten op station Utrecht Centraal en station Vaartsche Rijn aangegeven. Daarnaast is de verwijzing naar de HogeNood app opgenomen in een apart kader bij de legenda.

In 2020 komen er nieuwe stationsomgevingsplattegronden in het stationsgebied. Hierop worden de toiletten in de stationshal en in Hoog Catharijne met een pictogram aangegeven. Ook wordt een verwijzing naar de HogeNood app opgenomen in de legenda.



Afbeelding 3:
Stadsplattegrond met in een apart kader vermelding van de HogeNood app

Digitaal

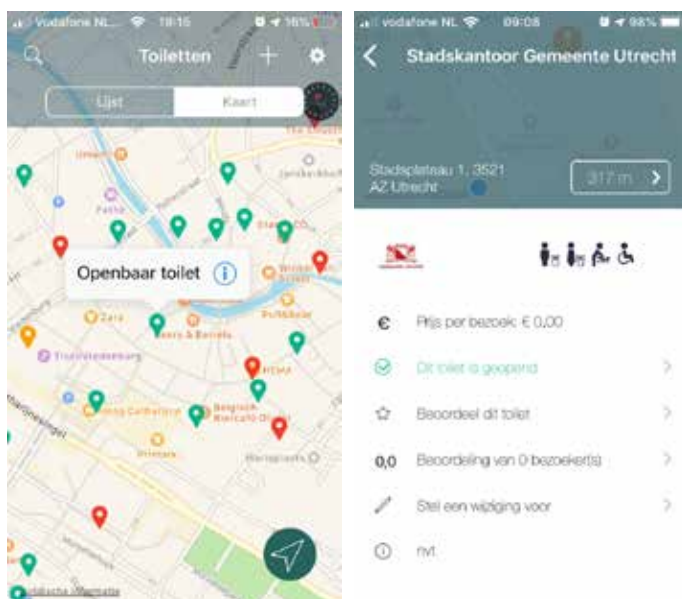
De toiletten in Utrecht worden digitaal op twee plekken getoond:

1) www.bezoek-utrecht.nl

Deze website geeft bezoekers praktische informatie over de stad Utrecht, waaronder locaties van een aantal openbare toiletten in het centrum. De website is ontwikkeld in samenwerking met onder andere Centrummanagement Utrecht en gemeente Utrecht.

2) De HogeNood app

In de HogeNood app is zichtbaar op welke plekken zich opengestelde toiletten bevinden in Nederland. De meeste gemeenten, zo ook Utrecht, maken gebruik van deze landelijke app. Het is daardoor een herkenbare app voor de gebruiker. De HogeNood app bevat een kaart met daarop alle opengestelde toiletten en relevante informatie zoals de openingstijden en aanwezige voorzieningen (rolstoeltoegankelijk toilet, verschoningsplekken en afvalbakken) van toiletten (zie afbeelding 5). In 2019 hebben we de gegevens over de opengestelde toiletvoorzieningen in Utrecht geactualiseerd.



Afbeelding 4:
Screenshots van de HogeNood app

4.2 Horeca, instellingen en winkeliers

In 2018 waren er 31 openbare toiletvoorzieningen in het centrum. Hiervan waren 22 bij winkeliers, horeca en instellingen. In 2019 hebben we winkeliers, horeca en instellingen in de Binnenstad benaderd met de vraag of ze hun toiletten openbaar toegankelijk willen maken. Hierbij hebben we ons gericht op grotere gebouwen, omdat deze relatief vaak over rolstoeltoegankelijke toiletten beschikken. Deze inspanning heeft geresulteerd in een toename van een totaal aantal toiletten van 31 naar 64 in het centrum van Utrecht. Het aantal rolstoeltoegankelijke toiletten is gestegen van 11 naar 38.

4.3 (semi)openbare gemeentelijke gebouwen

Als gemeente geven we het goede voorbeeld door steeds meer toiletten in gemeentelijke gebouwen open te stellen voor publiek. Een aantal openbare gemeentelijke gebouwen heeft toiletten die de afgelopen jaren zijn opengesteld. Dit geldt onder andere voor (delen van) het Stads kantoor en het Stadhuis. Beide gebouwen zijn voorzien van genderneutrale en rolstoeltoegankelijke toiletten. Een groot aantal gemeentelijke gebouwen heeft echter nog geen openbaar toilet. Daarom hebben we in 2019 in kaart gebracht op welke locaties verbeteringen mogelijk zijn.



Afbeelding 5:
Voorbeeld genderneutraal toilet Stadhuis

Gemeentelijke gebouwen

In 2019 hebben we een overzicht gemaakt van alle (semi)openbare gemeentelijke gebouwen en onderzocht welke van deze gebouwen toiletten hebben die geschikt zijn om open te stellen voor iedereen. Hieruit zijn de meest kansrijke locaties (quick wins) geselecteerd. In totaal gaat het verspreid over de stad om 33 gebouwen, waaronder zwembaden, buurthuizen en sporthallen. De toiletten op deze locaties kunnen (eventueel met kleine aanpassingen) openbaar gemaakt worden. Alle locaties in het centrum – 15 in totaal - hebben we inmiddels benaderd. Dit heeft in 2019 al geleid tot de openstelling van toiletten in zeven gemeentelijke gebouwen. Niet alle kansrijke locaties zijn direct geschikt voor openstelling, bijvoorbeeld omdat de toiletten zich achter toegangspoorten bevinden en daardoor niet zomaar toegankelijk zijn. Die aanpassingen nemen we mee binnen het reguliere onderhoud en geven daar prioriteit aan.

Gemeentelijke Fietsenstallingen

We hebben in de raadsbrief Toiletten in fietsenstallingen van 31 oktober 2018 de mogelijkheden voor toiletten in fietsenstallingen benoemd. De situatie in 2019 is als volgt. In het centrum van Utrecht zijn vijf grote openbare fietsenstallingen aanwezig: de Zadelstraat, Lange Koestraat, Stadhuis, Laag Catharijne en Vredenburg. Hiervan beschikken de stallingen Zadelstraat, Laag Catharijne en Stadhuis over een openbaar toilet. Alleen de stalling Laag Catharijne is voor mensen met een beperking toegankelijk. De andere stallingen zijn alleen via een trap bereikbaar en hebben geen rolstoeltoegankelijk toilet. De toiletvoorziening in de fietsenstalling Lange Koestraat is niet bruikbaar als openbaar toilet, omdat deze alleen toegankelijk is via private ruimtes en niet is aangesloten op het riool. De stallingen bij het station bevatten geen toiletten. Bezoekers kunnen gebruik maken van de openbare toiletten in Hoog Catharijne en in de Stationshal.

In de nieuwe fietsenstalling bij het oude postkantoor aan de Neude komen twee genderneutrale toiletten. In de Vredenburgstalling wordt eveneens een genderneutrale toiletvoorziening gerealiseerd. Deze is niet toegankelijk voor mensen met een beperking, omdat de stalling alleen via een trap bereikbaar is. Bij de herbouw van de Blauwe Planeet wordt in het nieuwe pand (genaamd House Modernes) in de fietsenstalling een toiletvoorziening gerealiseerd. Tabel 1 geeft een overzicht van de toiletten in fietsenstallingen.

Tabel 1:
overzicht van de aanwezige voorzieningen in fietsenstallingen

	Laag Catharijne	Stadhuis	Zadel- straat	Vreden- burg	Neude	Stations stallingen*	House Modernes (planning oplevering 2021)
Aantal toiletten	2	2	1	1	2 (vanaf maart 2020)	0	n.n.b.
Rolstoel - toegankelijk	1	Nee	Nee	Nee	Nee	x	
Baby - verschoonplateau	1	1	Nee	Ja	Ja	x	

*Betaalde voorzieningen aanwezig in Stationshal (Sanifair) en gratis voorziening in Stads Kantoor

Naast het verbeteren van de vindbaarheid en openstellen van bestaande toiletten bij ondernemers en in gemeentelijke gebouwen in het centrum van Utrecht, hebben we acties uitgevoerd om de toiletvoorzieningen te verbeteren op andere plekken in de stad. Zo zijn parken en evenementen drukbezochte locaties waar behoefte is aan toiletvoorzieningen.

4.4 Stadsparken

In de Voorjaarsnota 2016 is een jaarlijks budget van €125.000 per jaar vrijgemaakt voor het realiseren en beheren van toiletvoorzieningen in het centrum en in de parken. Dit is later aangevuld met €68.000, waardoor het huidige jaarlijkse budget €193.000 bedraagt. Er is een keuze gemaakt om van dit bedrag toiletten te plaatsen in Park Voorveldse Polder, Julianapark, Lepenburg, Griftpark en Wilhelminapark.

In de periode 2018 - 2019 zijn er toiletunits geplaatst in de Voorveldse Polder en het Julianapark (de eerdere voorziening is verbouwd zodat deze nu bruikbaar is voor iedereen). Deze toiletvoorzieningen vervangen de tijdelijke voorzieningen die eerder in deze grotere stadsparken stonden. De nieuwe toiletvoorzieningen (zowel in de Voorveldse Polder als het Julianapark) bestaan uit twee urinoirs en twee toiletten, waarvan één ook rolstoeltoegankelijk. De plaatsing van de voorzieningen bij park Lepenburg, Wilhelminapark en in het Griftpark zijn in voorbereiding.

We verwachten dat deze voorzieningen binnen 1 à 2 jaar geplaatst gaan worden.

In de overige parken zijn toiletten aanwezig in de Steedes (kinderboerderijen) en/of aanwezige horeca (Restaurant Anafora en Dengh bij het Maximapark, en de Veldkeuken, het Theehuis en Stayokay bij Amelisweerd). Alle vijf Steedes in Utrecht hebben een openbaar toilet voor mannen en vrouwen en een rolstoeltoegankelijk toilet.

- 1) Eilandsteede-park Transwijk
- 2) Gagelsteede-Overvecht Noord/Park de Gagel
- 3) Griftsteede-Griftpark
- 4) Koppelsteede-Park de Koppel
- 5) Steede Hoge Woerd-Maximapark/Leidsche Rijn

In tabel 2 worden de aanwezige toiletvoorzieningen in de grote stadsparken weergegeven.

Tabel 2:

Overzicht van toiletvoorzieningen in de stadsparken in Utrecht. Met diverse private aanbieders en onze steedes zijn we in overleg om deze in de app HogeNood toe te voegen

Park	Aantal toiletten	Aantal rolstoel-toegankelijk	Opmerkingen
Maximapark	3	1	Steede
Horeca			
Julianapark	3	1	Toiletunit bij Antje Drijverplantsoen
Griftpark	6	3	Steede, horeca , vanaf medio 2020 aparte unit met rolstoeltoegankelijk toilet
Park Lepelenburg	x	x	In voorbereiding
Park Transwijk	4	1	Steede
Park Oog in Al	2	1	Horeca
Wilhelminapark	x	x	In voorbereiding
Park de Gagel	3	1	Steede
Voorveldse Polder	3	1	Toiletunit bij waterspeelplaats
Landgoederen Amelisweerd	4	x	Horeca (Stayokay, Theehuis, Veldkeuken)

4.5 Evenementen

In Utrecht worden veel evenementen georganiseerd, variërend van klein, middelgroot tot groot. Een deel hiervan vindt plaats op de pleinen in de binnenstad en in de stadsparken. Op een aantal van deze plekken is een toilet aanwezig in omliggende gebouwen of zijn in 2018/2019 uriliften geplaatst (op de Mariaplaats en het Janskerkhof). Deze uriliften zijn een deel van de week geopend (van donderdag-zondag van 21:00-6:00 uur) en niet rolstoeltoegankelijk. Daarnaast ontwikkelen we permanente voorzieningen bij het Griftpark, Wilhelminapark en Lepelenburg. Dit zijn locaties waar regelmatig evenementen gehouden worden en waar op dit moment vooral wordt gewerkt met tijdelijke voorzieningen.

In 2019 hebben we een aantal acties uitgevoerd om de voorzieningen bij evenementen te verbeteren:

■ Locatieprofielen

Er zijn voor alle 39 evenementlocaties profielen opgesteld. Hierin is opgenomen wat er per locatie aanwezig is aan vaste nutsvoorzieningen (riolering, elektra etc). Dat geeft organisatoren kennis over de beschikbare faciliteiten en in hoeverre de locatie geschikt is voor hun evenement. Daarnaast wordt in de locatieprofielen benoemd of er openbare toiletten aanwezig zijn en is het mogelijk op een kaart de precieze locatie van het toilet te bekijken.

■ EHBO-posten

Tijdens Koningsnacht zijn bij drie EHBO-posten rolstoeltoegankelijke toiletten geplaatst. Dit waren de posten op het Vredenburg, Asch van Wijckplein en het Domplein. Voor Koningsnacht 2020 wordt dit eveneens gerealiseerd.

■ Uriliften

Bij de Uitmarkt van 2019 zijn de uriliften op het Janskerkhof eenmalig gedurende een langere periode dan gebruikelijk omhoog gezet om de drukte op te vangen.

Bij evenementen wijzen wij de aanvrager erop om toiletten te realiseren, of om dichtbij locaties aan te wijzen en daar afspraken over te maken. Bij door de gemeente gesubsidieerde evenementen verplichten wij de aanvrager om toegankelijke toiletten te realiseren.

In de algemene subsidieverordening is opgenomen dat de subsidieontvanger ervoor moet zorgen dat alle inwoners van Utrecht ongeacht hun beperking gebruik kunnen maken van de activiteiten die worden aangeboden. Daarbij hoort ook een passend aanbod aan toiletten.

4.6 Overige kansen

Naast de hiervoor genoemde activiteiten zien we meer kansen om het aanbod van openbaar toegankelijke toiletten te verbeteren. Bijvoorbeeld door met partners samen te werken en ze te stimuleren om extra voorzieningen te realiseren. We geven hierna een aantal voorbeelden van afspraken die al zijn gemaakt.

Samenwerking met partners

We werken met verschillende partijen samen om het aanbod aan toiletvoorzieningen in Utrecht te verbeteren. In G4-verband is overleg gestart om informatie uit te wisselen en mogelijkheden te bespreken voor intensievere samenwerking op dit onderwerp en in samenwerking met ondernemers en de HogeNood app is de app geactualiseerd. Er zijn in het verleden ook door een aantal partijen meer toiletvoorzieningen geplaatst, zoals een rolstoeltoegankelijke toiletvoorziening van 2theloo in Hoog Catharijne (door Klépierre) en toiletten in TivoliVredenburg.

Voorzieningen in nieuwbouw/renovaties van derden

In het (landelijk) bouwbesluit zijn geen eisen opgenomen over het plaatsen van toegankelijke toiletvoorzieningen. Het huidige bouwbesluit maakt dit niet afdwingbaar (extra eisen zijn niet toegestaan) bij ontwikkelaars. In tenders waar de gemeente opdrachtgever is, kunnen openbare rolstoeltoegankelijke toiletten als extra criterium meetellen bij gunning bij de aanbesteding. Zo worden in de aanbesteding voor de Merwedekanaalzone toiletvoorzieningen opgenomen die van belang zijn voor het Rondje Stadseiland. In het Stationsgebied wordt een openbaar rolstoeltoegankelijk toilet gerealiseerd in de hellingbaan aan de zuidzijde van het Stationsplein Oost. In Leidsche Rijn Centrum is een openbaar rolstoeltoegankelijk toilet gerealiseerd op initiatief van LRC B.V. (Sanifair).

5 Aanpak andere gemeenten

Naast Utrecht zijn andere gemeenten actief in het verbeteren van openbare en toegankelijke toiletten. Om ervaringen te delen is bij Rotterdam, Amsterdam en Den Haag gekeken welk beleid zij voeren, wat zij de afgelopen jaren bereikt hebben tegen welke kosten en wat daarin de succesfactoren zijn. In onderstaand tabel is deze benchmark beknopt weergegeven.

Tabel 3:
Vergelijking tussen de G4 steden

	Rotterdam	Amsterdam	Den Haag
Aantal voorzieningen	22 losse toiletunits (waarvan 10 nieuwe) 35 ondernemers via Propere plee	44 toiletten voor mannen én vrouwen 53 toiletten voor mannen	180 ondernemers in HogeNood app
Beleid	Wildplasproblematiek en gastvrijheid	Wildplasproblematiek en gastvrijheid	Wildplasproblematiek en gastvrijheid
Middelen	- Van 2017-2020 in totaal 1,6 miljoen voor investeringen - jaarlijks €200.000 voor onderhoud	Geen jaarlijks budget beschikbaar gesteld. Impuls investeringen.	Jaarlijks €150.000
Aanpak	- Propere plee actie - Gemeentelijke gebouwen - Campagne	- Ondernemers - Gemeentelijke gebouwen - Campagne	Gemeentelijke gebouwen
Borging	Vast team	Tijdelijk team	Vast team

Er zijn verschillen, maar ook overeenkomsten. Elke gemeente zet in op het verbeteren van bestaande toiletten door het gebruik van de HogeNood app en het openstellen van gemeentelijke gebouwen. Rotterdam heeft in haar centrumgebied ingezet op de gestelde loopafstand van maximaal 250 meter. Zij heeft daarvoor een tiental toiletvoorzieningen met elk een rolstoeltoegankelijk toilet gerealiseerd. Daarnaast zijn contracten afgesloten met ondernemers om tegen een vergoeding hun toiletten open te stellen ("Propere plee" actie). Amsterdam en Den Haag werken aan het openstellen van gemeentelijke gebouwen en stimuleren ondernemers (zonder financiële bijdrage) om deel te nemen aan de HogeNood app. Zij realiseren nu geen nieuwe voorzieningen.

Waar staan we nu

■ Budget

In Utrecht is een jaarlijks budget van €193.000 beschikbaar voor toiletvoorzieningen. Hiervan zijn toiletvoorzieningen in parken en op pleinen geplaatst

■ Ondernemers

In Utrecht zijn horeca en overige mogelijke aanbieders actief benaderd zonder een vergoeding aan te bieden. Dit heeft geresulteerd in een toename van aanbod. In overleg met Utrecht Natuurlijk zijn de Steedes als voorziening in de parken opengesteld en worden deze in de HogeNood app opgenomen.

Uit de gesprekken met andere gemeenten zijn ook aandachtspunten naar voren gekomen:

■ Weerstand bij beheerders van gemeentelijke gebouwen

Amsterdam stuit op veel weerstand van beheerders. Beheerders van bijvoorbeeld fietsenstallingen en andere gemeentelijke gebouwen hebben minder goede ervaringen met het openstellen van de toiletten. Ze zijn bang voor extra beheer en schoonmaakkosten en overlast door daklozen en drugsgebruikers. Daarom is Amsterdam gestart met een pilot door het openen van 6 'plasloketten': dit zijn toiletten bij de stadsloketten. Doel hiervan is om de effecten van de openstelling van toiletten te meten in de hoop ook andere beheerders te overtuigen.

■ Communicatie

Op dit moment brengt de gemeente Utrecht de toiletvoorzieningen weinig onder de aandacht via nieuwsberichten. Daardoor zijn bewoners en bezoekers niet altijd op de hoogte van de mogelijkheden wanneer ze op zoek zijn naar een toilet. Andere gemeenten zetten hier wel op in. In 2019 zijn de door Amsterdam geopende plasloketten bijvoorbeeld in het nieuws geweest om de gastvrijheid van de stad te benadrukken. Zowel Rotterdam als Amsterdam geeft aan in 2020 een campagne te starten om meer aandacht te vragen voor bestaande openbaar toegankelijke toiletten. Hun plan is om de ondernemers die al deelnemen aan de HogeNood app te promoten en zo goede publiciteit te geven. Dit kan het aantrekkelijker maken voor andere

ondernemers om ook deel te nemen. Den Haag brengt de toiletten minder onder de aandacht, omdat bij ondernemers veel angst heerst dat de toestroom daardoor te groot wordt.

■ Ambtelijke borging

Op dit moment heeft de gemeente Utrecht geen vast team dat zich bezighoudt met toiletvoorzieningen in de stad. Een goede ambtelijke borging kan tot meer resultaten en een integrale samenwerking leiden. De gemeentes Rotterdam en Den Haag hebben een vast team dat werkt aan de verbetering van de sanitaire voorzieningen in de stad. Vanuit dit team worden uitvoerende afdelingen betrokken. In Rotterdam beheert één ambtenaar de HogeNood app. Ondernemers kunnen wijzigingen doorgeven aan deze persoon. Als extra controle gaat er elk halfjaar een mystery guest langs bij de ondernemers uit de HogeNood app om de gegevens te controleren.

6 Maatregelen

In de vorige hoofdstukken is in beeld gebracht wat de huidige stand van zaken is, welke verbeteringen al zijn gedaan en hoe we kunnen leren van andere gemeenten. Op basis daarvan is een overzicht gemaakt van de maatregelen die worden geadviseerd om meer te voldoen aan de wens van een maximale loopafstand van 250 meter. In dit hoofdstuk lichten we deze maatregelen toe. Daarbij maken we onderscheid tussen maatregelen die op korte termijn (quick wins) en op langere termijn gerealiseerd kunnen worden.

6.1 Maatregelen op korte termijn

De volgende maatregelen zijn op de korte termijn mogelijk:

► **Ondernemers**

Net als in de Binnenstad is gedaan, blijven we ondernemers benaderen in overige alluregebieden om in 2020 deel te nemen aan de HogeNood app. Het gaat dan om Leidsche Rijn Centrum, de Landgoederen Amelisweerd en het Maximapark. De gemeente is deelnemer geworden aan de HogeNood app zodat horeca en gemeentelijke gebouwen zonder verdere kosten in de app kunnen worden opgenomen.

► **(Semi) openbare gemeentelijke gebouwen**

Er zijn in de stad 33 gemeentelijke gebouwen die kansrijk zijn voor het openstellen van toiletvoorzieningen. Hiervan hebben we alle 15 locaties in het centrum benaderd. Voor de overige locaties gaan we onderzoeken welke aanpassingen in het gebouw en toilet gedaan moeten worden om de toiletvoorzieningen openbaar toegankelijk te maken. Daarnaast maken we afspraken met de eigenaren/beheerders over beheer en schoonmaak en om daadwerkelijk toestemming te krijgen voor het openstellen. Het openstellen van de toiletten in gemeentelijke gebouwen leidt tot maar beperkte kosten. voor schoonmaak en beheer kunnen leiden, doordat er meer gebruik van wordt gemaakt. Volgens de Maag Lever Darm Stichting kost het openstellen van gemeentelijke toiletten gemiddeld €80–€120 per maand per toilet aan schoonmaakkosten en toiletpapier.

► **Stickers**

We willen stickers bij gemeentelijke gebouwen en horeca gelegenheden plaatsen om aan te geven dat de toiletvoorziening openbaar is. Dit maakt het makkelijker voor bezoekers en bewoners om een toiletvoorziening in de buurt te vinden. Bij de huidige inventarisatie van alle horecavoorzieningen wordt de interesse van ondernemers voor deze stickers onderzocht. Tot nu toe is de interesse beperkt. We gaan eerst bezien of dit voor onze gemeentelijke gebouwen een optie is en welke gevolgen dit heeft (positief of negatief). In onderstaande afbeeldingen is te zien hoe een sticker eruit kan zien.



► **Evenementen**

Om de toegankelijkheid van evenementen te verbeteren, zou het realiseren van rolstoeltoegankelijke toiletten als eis opgenomen kunnen worden in de vergunningverlening van grote evenementen. Deze maatregel moet verder onderzocht worden om de haalbaarheid en wenselijkheid vast te stellen.

► **Uriliften**

De uriliften bij het Janskerkhof en de Mariaplaats worden op dit moment alleen van donderdag tot zondag van 21:00-6:00 uur omhoog gezet. Door de tijden uit te breiden (altijd omhoog zetten op uitzonderingsmomenten na) vergroten we hier ook het aanbod. Dit kost voor de drie uriliften samen ca. €10.000 extra per jaar. Vanuit de noodzaak nu vanwege Corona geven we hier prioriteit aan.

■ **Communicatie**

Om als gemeente een goed voorbeeld te geven en mensen bewuster te maken van het aanbod aan openbare toiletten, is het goed om toiletvoorzieningen regelmatig onder de aandacht te brengen. Dit zou bijvoorbeeld via een ludieke actie bij de opening van een openbaar toilet in een gemeentelijk gebouw gedaan kunnen worden, of op dagen zoals World Toilet Day.

■ **Beleidsstaak toiletten onderbrengen in organisatie**

De borging van de openbare toiletten wordt ondergebracht en extra openstellen bij de opgave gezonde leefomgeving en de daarvoor verantwoordelijke wethouder. Op dit moment ontbreekt de daartoe benodigde inzet voor dit beleid. Het voorstel hiervoor is 0,2 FTE op te nemen. Naast deze invulling is in de toekomst extra inzet nodig om het openstellen van gemeentelijke gebouwen uit te voeren. In het financiële overzicht zijn deze maatregelen opgenomen als wens voor de toekomst. Als daar dekking voor is.

6.2 Lange termijn maatregelen

Voor de lange termijn stellen wij een groeimodel voor, waarbij we koersen op gezamenlijk aanbod verbreden met horeca en ondernemers. Verder zetten we in op toiletten in gemeentelijke voorzieningen zoals fietsenstallingen en op het meewegen van deze wens in Tenders waar gemeente opdrachtgevende partij is. Als aanbod gezien de gewenste loopafstand achterblijft kijken we hoe uitbreiding tot stand kan komen of door gemeente of door ondernemers.

6.3 Kostenoverzicht

Huidig budget

Op dit moment is €193.000 structureel beschikbaar. Dit wordt ingezet voor investeringen in toiletvoorzieningen in parken en Binnenstad (waarvan een deel al gerealiseerd is). Binnen dit budget worden de kosten gedekt voor het bouwkundig beheer en onderhoud (ongeveer €5.000 per gerealiseerde voorziening) en de kosten voor afschrijving van de investeringen (termijn 20 jaar) van een vergelijkbaar bedrag.

Het dagelijkse beheer (vooral de dagelijkse schoonmaak en het oplossen van verstoppingen) bedraagt ongeveer €20.000 per voorziening. Het huidige budget is met de nog te realiseren voorzieningen uitgeput. Gerealiseerd zijn o.a. toiletten in het Julianapark, Voorveldse Polder en drie uriliften. De voorzieningen in het Wilhelminapark, Griffpark en Lepelenburg worden ook betaald uit dit budget, maar zijn nog in voorbereiding. Doordat de investeringen worden geactiveerd, passen de nu lopende voorzieningen binnen het jaarlijkse budget. De komende 20 jaar (afschrijvingstermijn) is er geen ruimte voor extra voorzieningen.

Extra kosten

Extra kosten t.b.v. het plan van aanpak zijn:

Quick wins

Spoor	Actie	Kosten	Opmerking
Horeca, instellingen en winkeliers	Kosten HogeNood app, inclusief jaarlijkse actualisering (0,1 fte + abonnement Hoge Nood)	Jaarlijks €10.000	Contract HogeNood app en personele inzet
Vindbaarheid	Stickers	Minimaal	
Uriliften	Uriliften op het Janskerkhof en Mariaplaats altijd omhoog, (uitgaande 3 st)	Jaarlijks €15.000	Extra Schoonmaak kosten. De locatie van de vierde urilift is nog onbekend.
Beleidsveld toiletten inschatting fte	0,2 fte inzet voor openstellen gemeentelijke gebouwen en reguliere beleidstaak toiletten	Jaarlijks €20.000	

Lange termijn

Spoor	Actie	Kosten	Opmerking
Extra toiletunits	Plaatsing twee nieuwe toiletten*	Inschatting €100.000 per locatie te activeren	Extra jaarlijks onderhoud en afschrijving en beheer ca. €30.000*

*De investeringskosten van nieuwe toiletvoorzieningen voldoen aan het financieel beleid om te activeren. De investeringskosten worden in 20 jaar gedekt. De afschrijving bedraagt ca. €5.000, Schoonmaak en beheer en onderhoud technische voorziening worden niet geactiveerd en bedragen ca. €25.000 per jaar. De toename aan kosten voor 1 unit bedragen daarbij €30.000 per jaar.

Deze maatregelen zijn bovenop het op dit moment beschikbare budget van jaarlijks €193.000. Als gekozen wordt voor uitbreiding van de huidige voorzieningen dan is daarvoor extra budget nodig. Het onderstaande schema geeft een mogelijke indicatie hiervoor, maar is afhankelijk van werkelijke vraag en mogelijke dekking.

	2021	2022	2023	2024
Jaarlijkse invulling beleidstaak (incl. contract HogeNood app en actualisatie)	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000
Jaarlijks extra onderhoud uriliften	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000
Jaarlijkse stap extra voorziening*	€ 30.000	€ 60.000	€ 90.000	€ 120.000
Totaal	€ 75.000	€ 105.000	€ 135.000	€ 165.000

* De tabel geeft een indicatie van kosten indien voor uitbreiding van toiletten wordt gekozen als die noodzaak er is. Uitgaande van een dergelijk groeimodel (jaarlijks mogelijk een voorziening erbij) elk jaar een voorziening erbij tot in 2024 (totaal 4 extra voorzieningen). Voor de komende jaren verwachten wij geen uitbreiding in parken, omdat dit al in het huidige programma opgenomen is. Met de eerdere investeringsmiddelen worden nog de komende voorzieningen aangelegd: Griftpark, Wilhelminapark, Lepelenburg. (eerder zijn uit dit budget al 3 uriliften geplaatst, de vierde urilift is in voorbereiding en in Julianapark en Maximapark zijn al voorzieningen geplaatst.

Door de openstelling van de Steedes is nu in de meeste parken een voorziening, naast voorzieningen in Horeca (Landgoederen, Park Transwijk).

In de tabel is rekening gehouden met 4 extra toiletunits met name in de Binnenstad en andere drukke publiekslocaties. Gezien het steeds grotere belang van de openbare ruimte voor sporten, spelen en bewegen kijken we bij nieuwe ontwikkelingen of voorzieningen nodig zijn en hoe deze te realiseren. (o.a. door mee uit te vragen in tenders). Een voorbeeld is het Rondje Stadseiland dat in de toekomst moet uitgroeien tot een belangrijke recreatieve voorziening.

Bijlage 1

Opgesteld door	André van Schie (VVD), Susanne Schilderman (D66) en Gertjan te Hoonte (VVD)
Kenmerk	0000
Vergaderdatum	9 mei 2019
Portefeuille	Openbare ruimte
Geheim	Nee

Strekt ter vervanging Initiatiefvoorstel Utrecht op het gemak

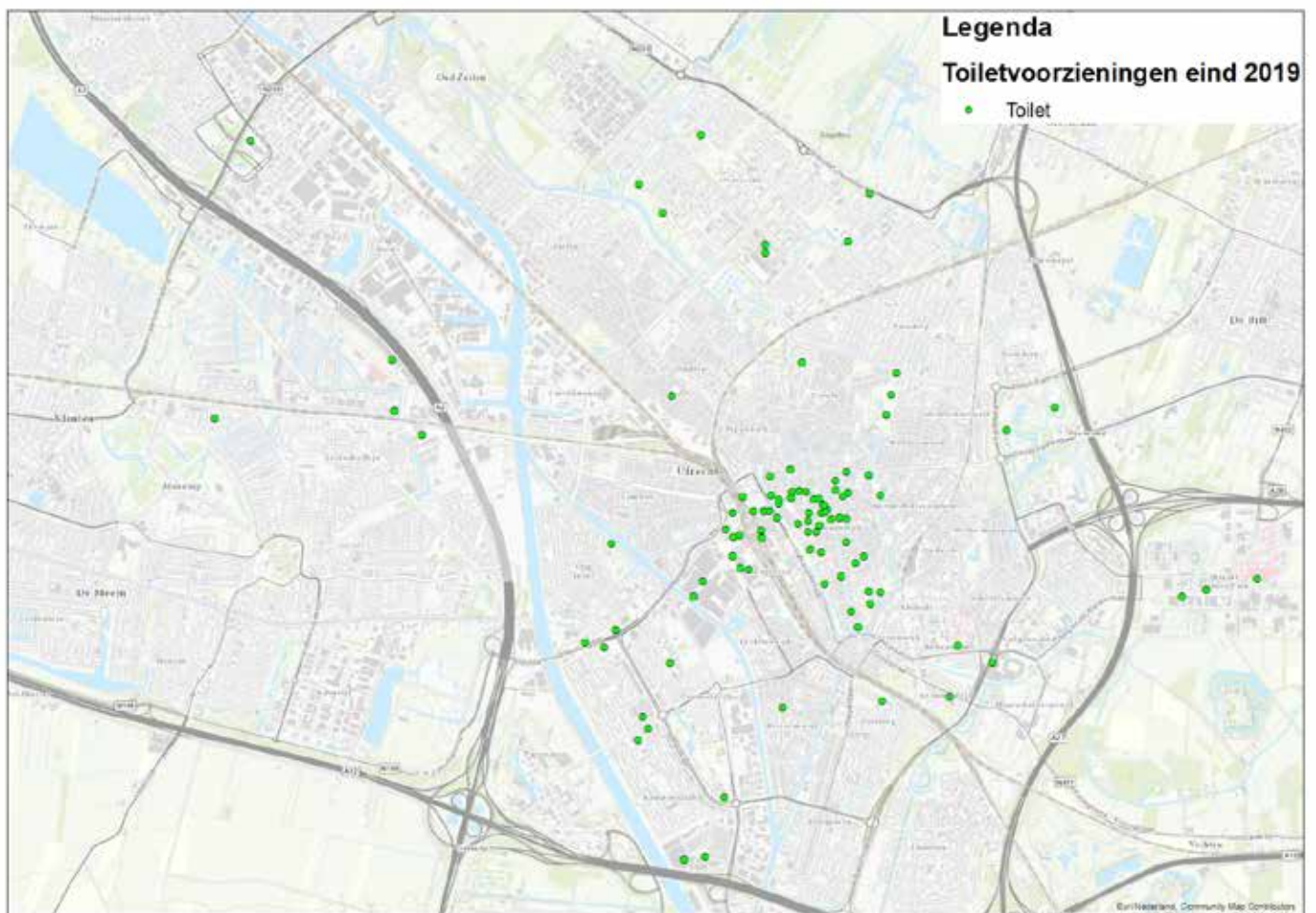
De raadsleden André van Schie (VVD), Susanne Schilderman (D66) en Gertjan te Hoonte (VVD) stellen de raad voor het volgende te besluiten:

1. Voldoende voor iedereen toegankelijke openbare toiletvoorzieningen in Utrecht zowel overdag als 's avonds aan te bieden, dat wil zeggen op drukke plekken binnen 500 meter.
2. Om invulling te geven aan deze opgave voor de voorjaarsnota 2020 een plan van aanpak op te stellen dat in ieder geval de volgende geprioriteerde sporen bevat met daarbij een kosteninschatting voor investeringen en beheer:
 - a. Inventariseren huidige aanbod en eventuele blinde vlekken in kaart brengen.
 - b. Bestaande toiletten beter benutten.
 - afspraken met winkeliers en horecaondernemers over gebruik toiletten
 - betere bewegwijzering zowel fysiek (bijvoorbeeld bebording) als digitaal (bijvoorbeeld de app Hoge Nood)
 - c. Toegankelijk maken van bestaande toiletten en bij ontoereikende voorzieningen realiseren van voor iedereen toegankelijke openbare toiletvoorzieningen.
 - het geschikt en (rolstoel)toegankelijk maken van bestaande en nieuwe (openbare) toiletten in gemeentelijke gebouwen en deze open te stellen voor algemeen gebruik
 - bij evenementen meer aandacht te hebben voor toegankelijkheid en voldoende aanbod voor alle doelgroepen
 - kansen voor samenwerking en cofinanciering met partners in de stad of buiten de stad zoals zorgverzekeraars
 - waar andere voorzieningen ontoereikend zijn in de drukke stadsparken/speelplaatsen openbare voorzieningen te realiseren
 - d. Stimuleren van opengestelde toiletten in nieuwbouw- en renovatieplannen van derden
3. De opgave voor openbare en toegankelijke toiletten te borgen in de ambtelijke organisatie onder de verantwoordelijkheid van de wethouder openbare ruimte.
4. De kosten voor het opstellen van het plan van aanpak te dekken door herprioritering binnen de programma's Openbare Ruimte en Groen, Stedelijke Ontwikkeling en Economie.

De raadsleden,

André van Schie (VVD)
Susanne Schilderman (D66)
Gertjan te Hoonte (VVD)

Bijlage 2



Afbeelding 8:
Overzicht van alle toiletvoorzieningen in Utrecht in de HogeNood app
in 2019.

Bron: HogeNood app (www.hogenood.nu).



Gemeente Utrecht

Bezoekadres: Stadsplateau 1, 3533 JE Utrecht
Postadres: Postbus 8406, 3503 RK Utrecht
Telefoon: 030 - 286 00 00